

Groenbeheerplan 2021-2024

Gemeente Alphen aan den Rijn

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De gemeente Alphen aan den Rijn wil de openbare ruimte planmatig en op een efficiënte wijze in stand houden. Om aan dit doel te voldoen worden er beheerplannen opgesteld. Beheerplannen geven weer op welke wijze we het beheer en onderhoud van de openbare ruimte uitvoeren en bieden inzicht in de financiële middelen die hier voor nodig zijn.

Voorliggend beheerplan geeft inzicht in het beheer en onderhoud van het openbaar groen in de gemeente Alphen aan den Rijn. Ter aanvulling van dit beheerplan wordt er ook een separaat uitvoeringsplan geschreven.

1.2 Doel

Het doel van dit beheerplan is om voor de beheerdiscipline Openbaar groen de kwaliteitsambities van de gemeente inzichtelijk te maken en aan te geven welke beheer- en onderhoudsmaatregelen met bijbehorende budgetten nodig zijn om deze ambitie te realiseren. Het beheerplan is hiermee een instrument voor zowel het gemeentebestuur om de doelstellingen te kunnen toetsen als voor de beheerorganisatie en uitvoerende partijen om de beheerdoelen te verwezenlijken.

Onder het openbaar groen vallen de groenvoorzieningen die bij de gemeente in beheer zijn (beplantingen, gras, bomen), inclusief het groen rondom speelvoorzieningen en de bermen. Het onderhoud aan bloembakken in centrumgebieden, sloottaluds en schonen van de watergangen, paden zoals ruiter- en snipperpaden en groen op de rotondes behoort ook tot de scope van dit plan. Het onderhoud aan hondenstrandjes en begrazingsbeheer zijn ook in de kosten van dit plan meegenomen.

Onderhoud aan sportvoorzieningen en begraafplaatsen, baggerwerkzaamheden, speelvoorzieningen, verwijderen van drijfvuil, straatmeubilair (inclusief banken en hekwerk) en bebording vallen buiten de scope van dit beheerplan.

1.3 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 gaat in op de huidige situatie, zowel in kwantitatieve (areaalgegevens) als in kwalitatieve zin.

Hoofdstuk 3 geeft de kaders weer, waarbij de beleidsuitgangspunten kort worden beschreven. In hoofdstuk 4 komen de ambities voor het beheer en onderhoud van het groen en de bomen aan de orde en wordt beschreven hoe we deze ambities realiseren door middel van concrete maatregelen.

De financiële consequenties komen in hoofdstuk 5 aan de orde. Hoofdstuk 6 geeft de belangrijkste conclusies weer.

2 Huidige situatie

Om het openbaar groen goed te kunnen beheren is het allereerst van belang om inzicht te hebben in wat het te beheren areaal is. De centrale vraag in dit hoofdstuk is: Wat hebben we?

2.1 Areaalgegevens

Het groen van de gemeente Alphen aan den Rijn heeft verschillende verschijningsvormen. In het onderstaande overzicht staan de aantallen / hoeveelheden per hoofdgroep weergegeven.

Categorie	Hoeveelheid
• Bomen	45.107 stuks
• Bosplantsoen	320.555 m2
• Hakhout	36.857 m2
• Hoge heesters	8.510 m2
• Sierplantsoen met botanische rozen	413.436 m2
• Bodembedekkers	50.552 m2
• Perkrozen	20.284 m2
• Windsingel	12.371 m2
• (Blok)Hagen	62.558 m2
• Vaste planten	15.411 m2
• Gazon (inclusief gazon met bollen)	1.425.671 m2

• Ruw gras	2.534.734 m ²
• Participatie	3.229 m ²
• Paden (ruiterpaden)	12 km

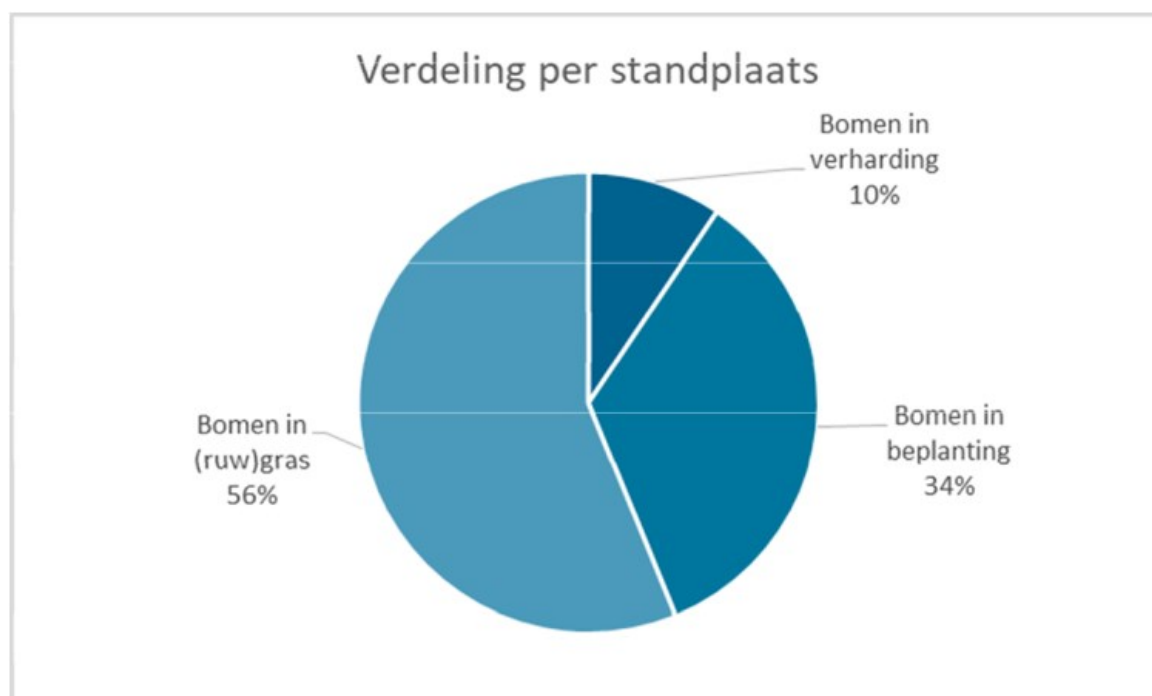
Bovenstaande areaalgegevens zijn afkomstig uit het beheerprogramma GISIB en GEOVISIA van de gemeente Alphen aan den Rijn.

Het onderhoud aan de bomen differentieert zich per boomtype en de standplaats waarin de bomen zich bevinden.

De volgende boomstandplaatsen komen voor in Alphen aan den Rijn:

• Bomen in gras en grasbermen	25.331 stuks
• Bomen in verharding	4.252 stuks
• Bomen in beplanting	15.524 stuks

In figuur 1 is de verdeling van de verschillende standplaatsen weergegeven.

Figuur 1 Verdeling per boomtype.

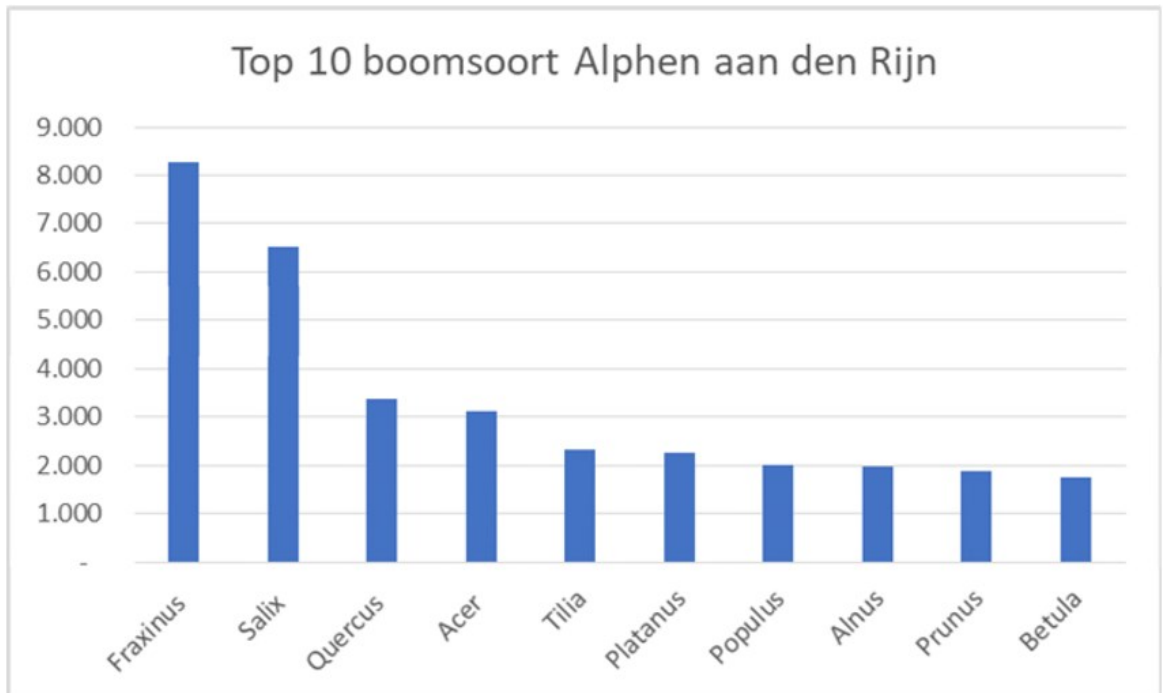
Zoals te zien in bovenstaande figuur heeft ruim 56% van het totaal aantal bomen als standplaats (ruw)gras, 35% heeft als standplaats beplanting en maar 9% staat in verharding.

De volgende boomtypen worden in de gemeente Alphen aan den Rijn gehanteerd:

• Lei- en vormbomen	652 stuks
• Knot- en bolbomen	7.358 stuks
• Kandelaberen	1.306 stuks
• Bomen algemeen	35.791 stuks

Deze boomtypen differentiëren zich in het type onderhoud. Dit wordt verder beschreven in hoofdstuk 4 "Beheerstrategie".

De drie meest gebruikte boomsoorten in Alphen aan den Rijn zijn Fraxinus (es, 8.270 stuks), Salix (wilg, 6.521 stuks) en Quercus (eik, 3.386 stuks). Onderstaande figuur geeft de verdeling van tien meest voorkomende boomsoorten in Alphen aan den Rijn weer:

Figuur 2 Tien meest voorkomende boomsoorten.

Het totale bomenbestand omvat momenteel ca 550 verschillende soorten en cultuurvariëteiten. De gemeente streeft er naar om binnen 10 jaar 750 verschillende soorten te herbergen om zo de biodiversiteit in Alphen aan den Rijn te stimuleren. Op het boombeleid wordt in het volgende hoofdstuk kort ingegaan.

Boomspiegel

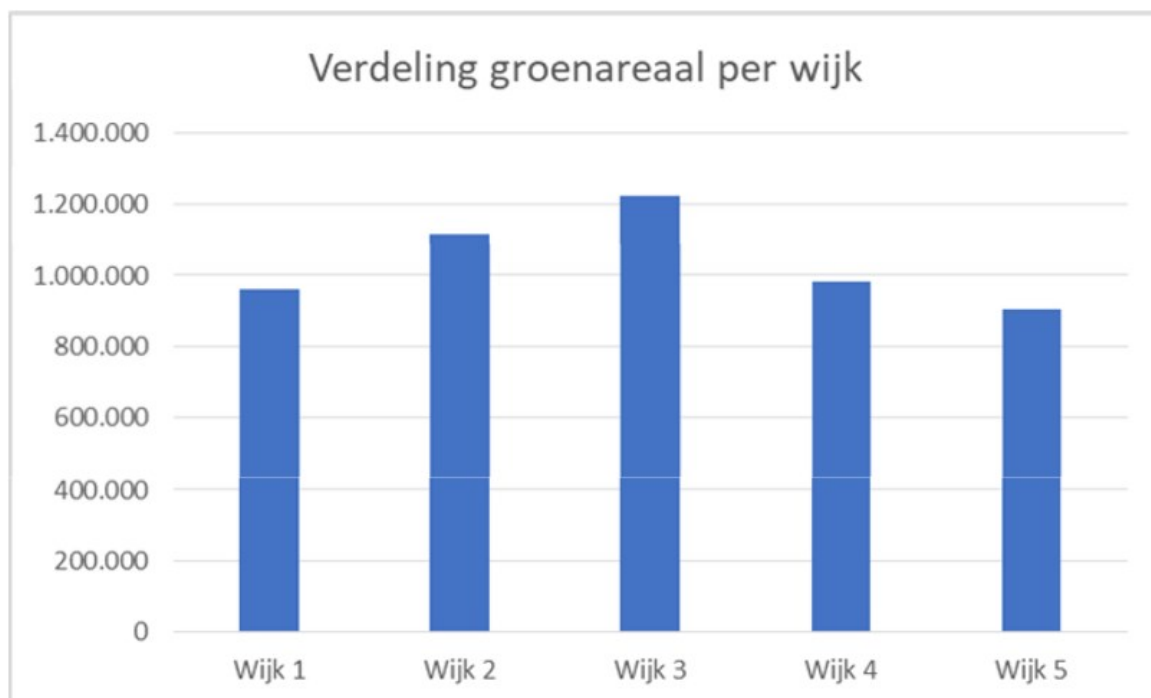
De gemeente Alphen aan den Rijn wil de verschillende typen boomspiegels vastleggen in het beheersysteem. De hiervoor benodigde aanpassingen in het beheersysteem zullen de komende beheerperiode worden aangebracht. In dit beheerplan zijn de boomspiegeltypen en aantallen niet bekend.

Overige beheerobjecten

De gemeente Alphen aan den Rijn heeft ook een areaal plantenbakken (inclusief hanging baskets) in haar beheer. De bakken zijn deels in eigen beheer en deels onderdeel van een leasecontract. Voor de plantenbakken in de centrumgebieden wordt er elkaar jaar een aparte post met beheerkosten opgenomen. Deze post wordt beschreven in het hoofdstuk Financiën.

Verdeling groen per wijk

Het groenareaal in Alphen aan den Rijn is opgedeeld in vijf wijken: Alphen centrum, Alphen West, Ridderveld, Rijnwoude en Boskoop, Aarlanderveen en Zwammerdam (BAZ). In totaal is er ruim 519 hectare groen in beheer. In de onderstaande illustratie is de verdeling groen per wijk weergegeven:

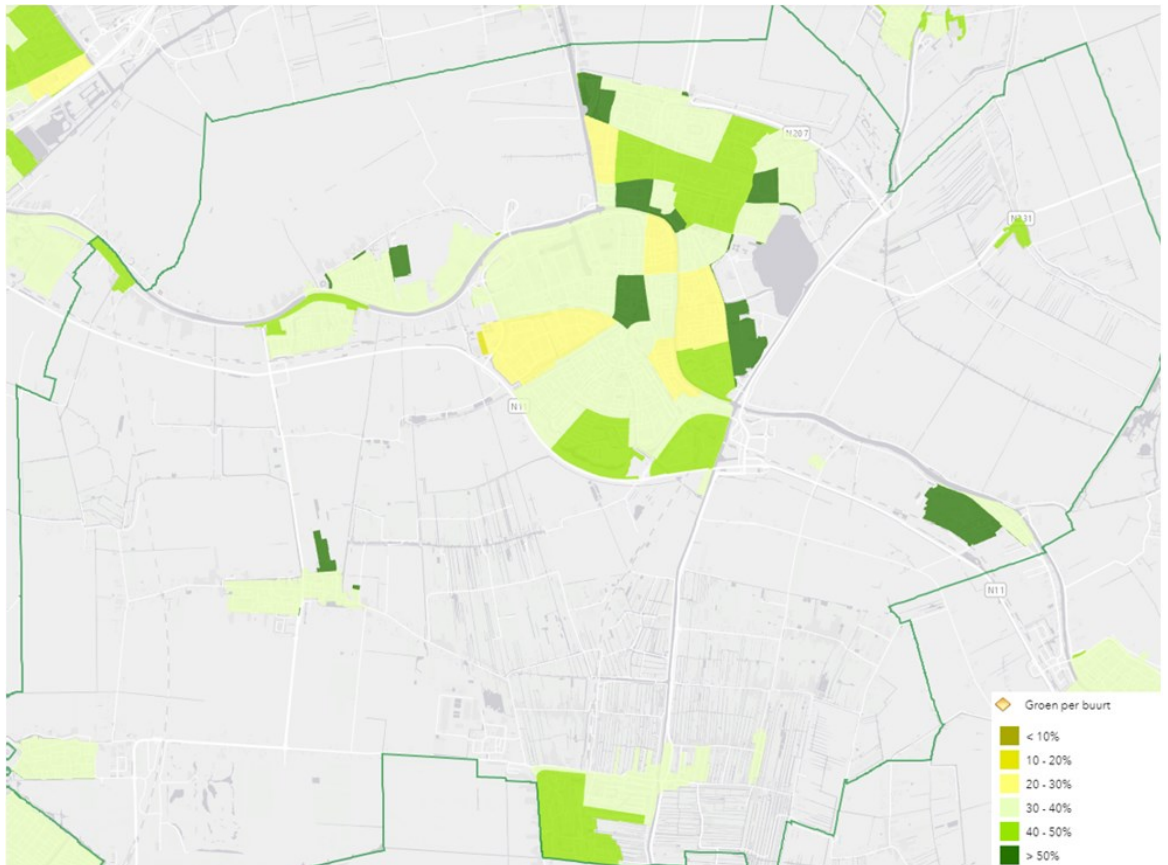

Figuur 3 Groenareaal per wijk.

- Wijk 1 Alphen centrum: 959.466 m²
- Wijk 2 Alphen west: 1.116.972 m²
- Wijk 3 Ridderveld: 1.224.145 m²
- Wijk 4 Rijnwoude: 982.642 m²
- Wijk 5 BAZ: 904.434 m²

Wijk 3 heeft de grootste oppervlakte te beheren groen in de gemeente Alphen aan den Rijn.

Alphen aan den Rijn is een groene gemeente. De volgende kaart geeft inzicht in de verdeling van het groen in de verschillende buurten:

Figuur 4 Verdeling groen per buurt (Bron: gemeente Alphen aan den Rijn).

De kaart laat zien dat er binnen de gemeente minimaal 20% van het totaal oppervlakte van de buurt groen is. De buurt De Bijlen heeft zelfs een gemiddeld percentage van 67,91% aan groen oppervlak. Dit percentage is berekend door te bepalen wat de dekking van het groen is vergeleken met het totale oppervlakte van de buurt. Het percentage dat uit deze berekening komt, is het percentage groen per buurt.

Beheer Zegersloot

Tussen de Burgemeester Bruins Slotsingel, het Aarkanaal, de Zegerbaan en de Bloemenwijk ligt het gebied Zegersloot Noord. Dit natuurgebied wordt extensief beheerd door de gemeente Alphen aan den Rijn. Natuurlijke ontwikkeling wordt hier zoveel mogelijk toegepast met zo min mogelijk ingrijpen van de mens, dit om zo de natuurwaarde van het gebied zo veel mogelijk te stimuleren.

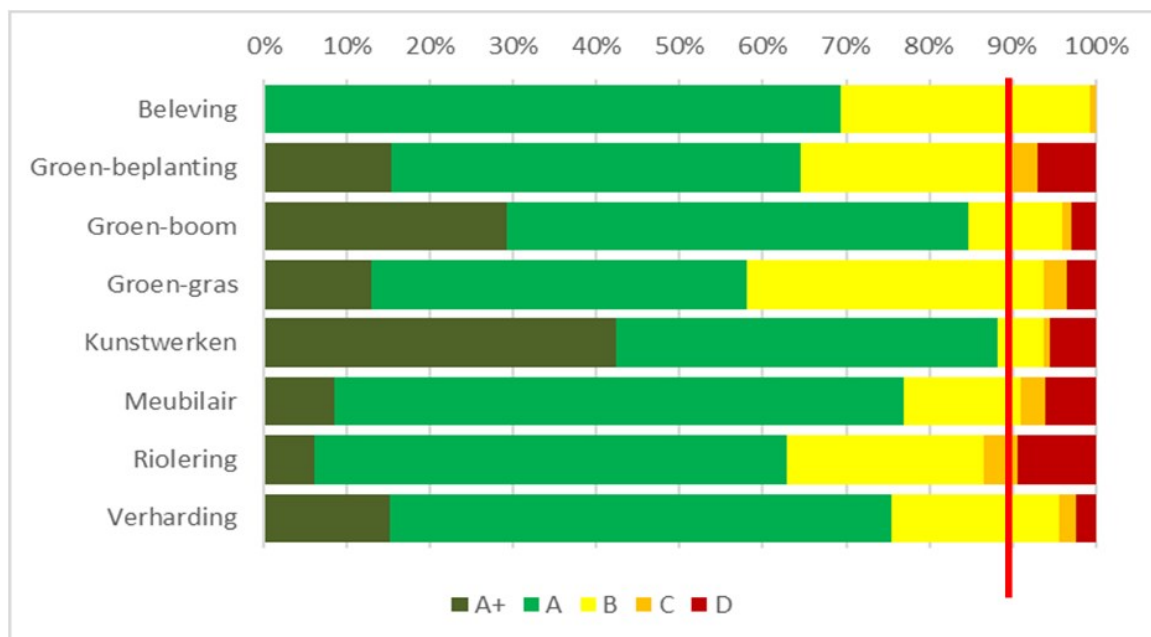
Aangezien het beheer van dit gebied extensiever is dan het beheer in de andere groengebieden van de gemeente, wordt voor dit gebied een apart beheerplan geschreven. Dit beheerplan is momenteel nog in ontwikkeling (2020). Het areaal van dit gebied en bijkomende kosten zijn daarom in voorliggend plan meegenomen. De wens van de gemeente is om dit in de toekomst met het nieuwe beheerplan apart inzichtelijk te maken. In voorliggend plan is het areaal van dit natuurlijke gebied meegenomen in het areaal voor ruw gras en bosplantsoen met de bijpassende extensieve beheermaatregelen en kosten.

2.2 Kwaliteit

Onderhoudskwaliteit

In 2015 (Besluitformulier 2015 5974) heeft de gemeenteraad de uitgangspunten voor beheerkwaliteit vastgesteld. Hoog voor centrumgebieden (CROW-A), basiskwaliteit (CROW-B) voor woon- en overige gebieden en lage kwaliteit (CROW-C) voor buitengebieden.

De huidige kwaliteit van het openbaar groen is in beeld gebracht door het uitvoeren van vier kwaliteitsmetingen in 2019. Onderstaande illustratie laat de kwaliteit per beheergroep zien.

Figuur 5 Kwaliteit per beheergroep.

Uit het gemiddelde van de vier kwaliteitsmetingen in 2019 is gebleken dat het groen in de gemeente uit komt op een B-niveau.

Er zijn vier beeldmeetlatten die beneden de ambitie vallen van de gemeente en als knelpunt kunnen worden benoemd. Dit zijn:

- Onkruid in beplanting
- Grashoogte in grasveld
- Grashoogte gras en kruidachtige rondom obstakels
- Snoeibeeld geschoren haag.

De bovengenoemde knelpunten kunnen door meerdere factoren zijn ontstaan: achterstallig onderhoud, grote gebruiksdruk, verkeerd gebruik van het groen (betreding) etc. Deze knelpunten verdienen extra aandacht in de toekomst. Door het onderhoud op deze beeldmeetlatten aan te scherpen kan het kwaliteitsniveau weer worden opgehaald naar de ambitie van de gemeente.

Periodieke algemene visuele inspecties kunnen de staat van de knelpunten blijven toetsen aan de gemeentelijke ambitie en indien nodig het beheer verder aanscherpen. Een slechte kwaliteit van de bodem, zoals zware klei of verkeerde grond bij aanplant, kan ook de oorzaak zijn van een slechtere kwaliteit. Het verbeteren van de bodemkwaliteit draagt bij aan een kwaliteitsverbetering van de beplanting.

Technische kwaliteit bomenareaal

De gemeente heeft een zorgplicht voor het groen in de openbare ruimte, waaronder de bomen. Alle bomen worden tenminste elke 3 jaar gecontroleerd, attentiebomen jaarlijks. Hierbij wordt gecontroleerd op de gezondheid van de boom, stabiliteit en veiligheid. Ook wordt de snoeibehoefte in kaart gebracht. Dit gebeurt allemaal conform het Handboek Bomen van het Norminstituut Bomen.

De kwaliteit van de bomen wordt bijgehouden in het gemeentelijke beheersysteem. De kwaliteit op basis van de meest recente inspecties is als volgt:

Tabel 1 Aantal bomen per veiligheidsklasse.

Veiligheidsklasse	Aantal
Boom zonder gebreken	33.547
Risicoboom	8.263
Attentiebboom	2.974
Niet aanwezig	20
N.v.t. (veelal niet aanwezig)	1.383

Niet te beoordelen	26
(leeg)	239
Totaal	46.452

Hieruit is gebleken dat bijna 3.000 bomen als Attentieboom zijn aangemerkt. Attentieboomen geven geen verhoogd risico, maar moeten wel jaarlijks gecontroleerd worden. Ruim 33.500 bomen tonen geen gebreken en zijn dus geen gevaar voor de veiligheid in de openbare ruimte.

Het aantal risicobomen is geconstateerd op 8.263 Dit zijn de bomen met een verhoogd risico, maar na een correcte beheersmaatregel (bijvoorbeeld snoeien) kan een boom met de status Risicoboom een voldoende veilige boom worden.

2.3 Terugblik afgelopen periode

Coalitieakkoord 2018 - 2022 "Groene stad met Lef!"

In 2018 is het coalitieakkoord van de gemeente Alphen aan den Rijn met de titel "Groene stad met Lef!" van kracht gegaan. Dit coalitieakkoord heeft effect op het uit te voeren groenbeheer en interactie met de inwoners van Alphen aan de Rijn. De concrete invloed van dit akkoord wordt in paragraaf 3.2 Beleidsuitgangspunten verder beschreven.

Meldingen Openbare Ruimte (MOR)

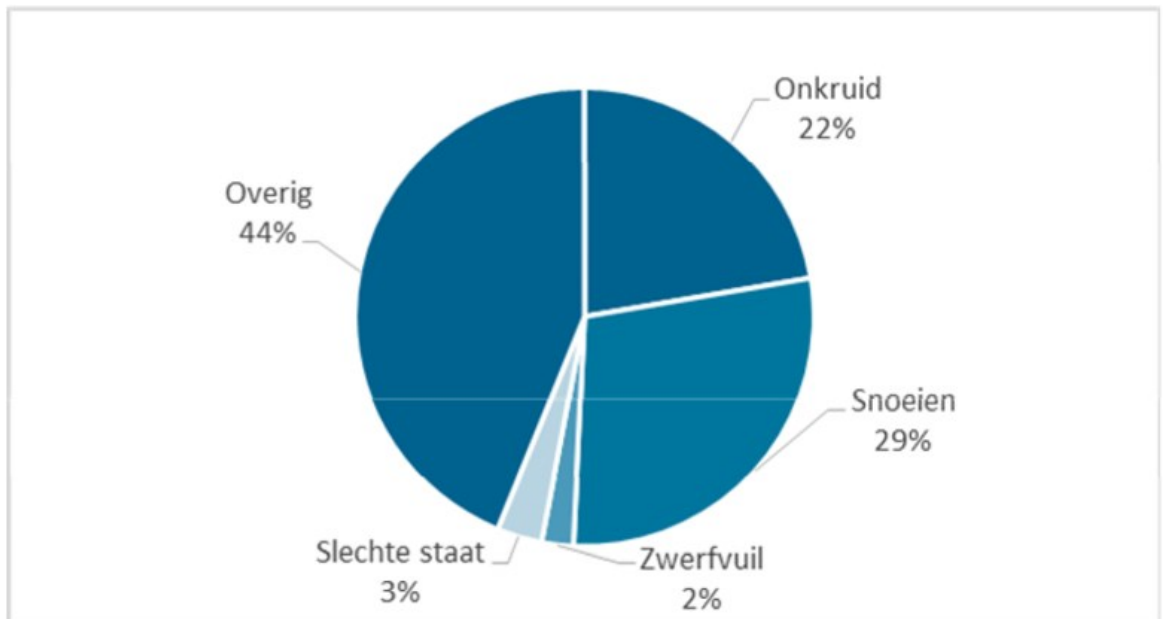
De gemeente biedt inwoners diverse kanalen om meldingen te doen. De ontwikkeling van het aantal meldingen geeft deels inzicht in de tevredenheid van inwoners en calamiteiten in het beheer. Over de periode 2019 t/m april 2020 heeft de gemeente Alphen aan den Rijn in totaal 21.529 meldingen ontvangen over de openbare ruimte. 8% hiervan (1.689 meldingen) heeft betrekking op de staat van het openbaar groen en de sloottaluds.

Tabel 2 Overzicht type melding (1 januari 2019 t/m 31 december 2019).

Groep	Type melding	Aantal
MOR plantsoen	Plantsoen: Onkruid en snoeien beplanting	1479
MOR sloten	Sloten: Beplanting en drijfvuil	210
Totaal ontvangen	Totaal ontvangen	1689

De meldingen met betrekking tot het plantsoen zijn als volgt onder te verdelen:

- Meldingen met betrekking tot onkruid in beplanting
- Snoeiwerkzaamheden beplanting
- Slechte staat van beplanting
- Zwerfvuil
- Overig

Figuur 6 Verdeling type meldingen m.b.t. het plantsoen.

Negenentwintig procent van de meldingen heeft betrekking op snoeiwerkzaamheden van de beplanting en bomen. Dit zijn meldingen waar een inwoner navraag doet over de mogelijkheid voor snoeiwerkzaamheden en eventuele overlast van overhangende takken of missende zichtlijnen.

Tweeëntwintig procent van de meldingen is voor onkruid in beplanting. Twee respectievelijk drie procent van het aantal meldingen gaat over zwerfafval in beplanting en meldingen over de staat van het groen. De overige vierenvieftig procent van de meldingen zijn niet onder één categorie te plaatsen. Dit zijn bijvoorbeeld vragen over de inrichting van het groen of het melden van overlast door bijvoorbeeld groenafval.

De gemeente Alphen aan den Rijn besteedt aandacht aan alle binnenkomende meldingen en/of klachten. Slechts 12 meldingen van de 21.529 totaal ontvangen meldingen uit 2019 heeft de gemeente niet kunnen oplossen.

De gemeente hecht veel waarde aan het informeren van bewoners over de wijze van beheer en onderhoud van groen. Via de gemeentelijke website kunnen inwoners allerlei informatie over het (groen)beheer inzien. Zo is het bijvoorbeeld mogelijk om de te zien welke bomen er binnen de jaarlijkse controle en onderhoud vallen en op welke locaties dit gaat gebeuren. Ook de planning voor de snoeiwerkzaamheden is terug te vinden via de gemeentelijke website.

3 Kader

Dit hoofdstuk beschrijft het belang van openbaar groen, de wettelijke kaders, het vastgestelde beleid in de gemeente Alphen aan den Rijn voor groen en de trends en ontwikkelingen met betrekking tot de leefomgeving in het algemeen.

3.1 Het belang van beheer en onderhoud

Beheer en onderhoud zijn noodzakelijk voor de instandhouding van het openbaar groen. Openbaar groen heeft diverse algemene en specifieke functies. Bij het laatste denken we aan groen dat is aangebracht met een specifiek doel, bijvoorbeeld een trapveld, een verkeer begeleidend haag en aankleding van centrumlocaties.

In algemene zin heeft groen in de woonomgeving de volgende functies of draagt het bij aan:

- beleving: sfeer, emotie, wandelen, balletje trappen
- herkenbaarheid en oriëntatie: veel lanen, boomgroepen en opvallende solitaire bomen zijn beeldbepalend, daarnaast hebben bepaalde bomen en boomgroepen een cultuurhistorische waarde (knotlinden bij een boerderij, gedenkbomen)
- veiligheid: verkeersveiligheid, sociale veiligheid
- ecologie: habitat voor plant- en diersoorten, stepping stones, broedgelegenheid
- klimaatadaptatie: verminderen van hittestress, vertragen afvoer van regenwater
- luchtkwaliteit: fijnstof afvangen, zuurstofvoorziening (fotosynthese)

- welzijn: rust, ontmoetingsplek, spelen
- educatie: spelen in een groene omgeving is leerzaam, gezond en maakt kinderen bewust van de natuur, collectief spelen wordt bevorderd met speel- en spelaanleidingen voor de huidige jeugd.
- de baten van groen: waarde huis, gezondheidskosten.

3.2 Beleidsuitgangspunten

Wettelijk kader

Het wettelijk kader betreft een aanzienlijke hoeveelheid landelijke en Europese wetten, zoals het Burgerlijk wetboek, wetgeving op het gebied van verkeer, natuur, water, bedrijfsvoering, etc.

Het spreekt voor zich dat deze wetgeving gehandhaafd moet worden. Met name de onderstaande wet- en regelgeving zijn van toepassing op het beheer en onderhoud van het openbaar groen:

- Wet Natuurbescherming : de Wet Natuurbescherming is sinds 1 januari 2017 van kracht en vervangt de Flora- en Faunawet, de Boswet en de Natuurbeschermingswet 1998. De wet is erop gericht om de Nederlandse biodiversiteit te beschermen en de dieren en planten binnen de Nederlandse wetgeving de plek te geven die hun volgens de Europese (Vogel- en Habitatrichtlijnen) afspraken toekomt. Deze wet wordt in 2022 opgenomen in de nieuwe Omgevingswet.
- Omgevingswet : De Omgevingswet is een wet die in 2022 van kracht wordt. Deze wet vereenvoudigt en bundelt de regels op het gebied van de leefomgeving. De Waterwet, de Wet Milieubeheer en de Natuurwet zullen dan deels in deze wetgeving opgaan.
De gemeente vertaalt haar beleid in een Omgevingsvisie en een Omgevingsplan. In het Omgevingsplan staan alle gemeentelijke regels voor de leefomgeving, er is één Omgevingsplan voor het gehele grondgebied van de gemeente. Met de komst van de nieuwe Omgevingswet zal bijvoorbeeld de boomverordening in het Omgevingsplan moeten worden opgenomen. Het is dan belangrijk om concrete uitspraken te doen voor goede bescherming van bomen d.m.v. bijvoorbeeld een aparte paragraaf onder "openbaar groen".
- Keur Rijnland 2020 : de Keur van het hoogheemraadschap Rijnland is een juridisch document waarin de uitvoeringsregels en voorwaarden staan voor allerlei werkzaamheden met betrekking tot het water en de dijken in onder andere de gemeente Alphen aan den Rijn. Deze uitvoeringsregels en voorwaarden gelden voor de gemeente maar ook voor inwoners en bedrijven die in en rondom het water activiteiten willen verrichten. Het doel van de Keur is een schoon en veilig watersysteem.

Gemeentelijk beleid

Gemeentelijke beleidsuitgangspunten voor het openbaar groen zijn verwoord in de volgende documenten:

- Groenstructuurplan Alphen aan den Rijn
De gemeente Alphen aan den Rijn heeft een aantal groenstructuren. Een groenstructuur op stadsniveau en op wijkniveau. Daarnaast is er ook een boomstructuur opgesteld. Tezamen vallen deze groen- en boomstructuren in een hoofdgroenstructuur. De hoofdgroenstructuur beschrijft de groenstructuren en boomstructuren langs doorgaande wegen, maar ook zelfstandige grote groene eenheden zoals bijvoorbeeld de parken. Het groen binnen de hoofdgroenstructuur van Alphen aan den Rijn wordt zoveel mogelijk behouden en indien mogelijk zelfs uitgebreid.

Bij groenstructuren kan zich de situatie voordoen dat zij gebieden doorsnijden met gedifferentieerd beheerregime. Vanuit ruimtelijke en beleidsmatige benadering kan het onwenselijk zijn geconfronteerd te worden met beheerdifferentiatie. Waar mogelijk kan in beperkte mate al maatwerk worden ingezet. Met het maken van een nieuw groenstructuurplan moet verdere uitwerking volgen op dit onderdeel en zullen de consequenties inzichtelijk worden gemaakt en afgewogen.

De bestaande groenstructuur biedt een basis in de kwantiteit en kwaliteit van het groen in de stad en dorpen van de gemeente. De groenstructuren zorgen voor een verbinding van de stad met het buitengebied. Hierdoor ontstaat er een uitwisseling van soorten, wat ten goede komt aan de biodiversiteit in Alphen aan den Rijn. Ook biedt het groen binnen de structuren mogelijkheden voor recreatie en voor nestgelegenheid voor de dieren in de stad.
- De Alphense Lijn; Visiedocument openbare ruimte.
In de Alphense lijn zijn de doelstellingen en ambities van de gemeente Alphen aan den Rijn vastgelegd. Voor het beheer van het openbaar groen is het van belang dat er een differentiatie in kwaliteitsniveaus bestaat en er ruimte voor initiatieven is. De kwaliteit moet overal binnen de gemeente in de basis goed zijn, maar de lat zal hoger liggen op plekken die een sterker publiek karakter hebben, op plekken waar meer mensen komen en waar de inrichting van de openbare ruimte voor de economie van de gemeente van een meer directe betekenis is. Daarnaast wordt ruimte geboden aan eigen initiatief vanuit de samenleving.

Op hoofdlijnen biedt De Alphen Lijn een doeltreffende en logische indeling voor het areaal aan te beheren groen. In de notitie zijn specifieke locaties in kaart gebracht, onder de vernoeming van bijzondere objecten, waarbij beheersmatig maatwerk wordt geleverd. Naast deze objecten worden ook rotondes op dezelfde wijze op een hoger niveau onderhouden (A- niveau). Met dit beheerplan is uitwerking en aansluiting gevonden met de richtinggevende notitie Alphen Lijn.

- *Groene Stad met Lef*
Het coalitieakkoord 2018 – 2022 van de gemeente Alphen aan den Rijn heeft als titel “*Groene stad met Lef!*”. Het akkoord beschrijft dat de gemeente staat voor grote opgaven in het sociale domein, de fysieke leefomgeving (energietransitie, klimaatadaptie, duurzaamheid) en het gezondheidsbeleid. Daarbij komen de demografische ontwikkelingen (vergrijzing, druk op de woningmarkt in Alphen Stad, krimp in de dorpen en migratie), de veranderende samenleving, een steeds mondigere bevolking, de invloed van de sociale media op de (politieke) menings- en besluitvorming en toenemende verantwoordingsdruk. Voor het groenbeheer zijn de volgende speerpunten uit het coalitieakkoord van belang:

- **Toekomstbestendige vitale buurten**

- Openbare sportfaciliteiten inpassen in de wijken met als doel een beweegvriendelijke omgeving te creëren.
- Verloedering voorkomen door de aanpak van zwerfafval: ‘afval hoort niet in de berm’.

- **Duurzaamheid: samen aan de slag met lef**

- Voor het kappen van bomen gelden heldere richtlijnen, die laagdrempelig worden gecommuniceerd. Als er gekapt of grootschalig gesnoeid wordt, communiceert en overlegt de gemeente proactief met inwoners. Binnen de bebouwde omgeving zorgen we voor een netwerk van bloemrijke bermen en andere ‘bestuivervriendelijke’ begroeiing.
- Stadslandbouw krijgt een permanente plek in de ruimtelijke inrichting van de gemeente. Ruimtelijke en administratieve belemmeringen worden zo veel mogelijk proactief weggenomen om zo de ontwikkelingen van stadslandbouw te stimuleren.

- *Duurzaam en ecologisch beheer*

De gemeente Alphen aan den Rijn is ambitieus als het gaat om duurzaamheid en is daarom ook aangesloten bij het Klimaatverbond. De duurzaamheidsambities zijn opgenomen in de Alphen Reisgids naar duurzaamheid; van A naar D (september 2015). Bij de reisgids hoort een uitvoeringsprogramma wat loopt tot 2021.

Op verschillende manieren werkt Alphen aan den Rijn aan een duurzame ontwikkeling: duurzaam inkopen, duurzaam beheren en ontwerpen, groenafval duurzaam verwerken, gifvrije onkruidbeheersing en het vergroten van biodiversiteit via het groen. Dit beleid is verankerd in de doelen van de Organisatie van de Toekomst die is opgesteld voor de collegeperiode 2018 – 2022.

In deze doelen van de Organisatie van de Toekomst is vastgesteld dat duurzaamheid de standaardmanier van werken wordt in de Alphen aan den Rijn. In de richtlijnen voor reconstructies en het Handboek Openbare Ruime worden hoofdstukken over duurzaamheid toegevoegd. Daarnaast wordt er een actieprogramma Duurzaamheid (2021 – 2024) opgesteld. Hierin wordt bepaald wat de focus voor de periode wordt, met daarbinnen plek voor duurzaam en ecologisch beheer.

- *Bewonersparticipatie*

Inrichting en beheer van de openbare ruimte is een verantwoordelijkheid van de gemeente, maar er is een gedeeld belang met haar inwoners/ ondernemers als gebruikers van de openbare ruimte.

In het coalitieakkoord 2018 – 2022 van de gemeente Alphen aan den Rijn “*Groene stad met Lef!*” wordt deze visie ook beschreven. Inwoners krijgen de mogelijkheid om mee te denken over de nieuwe inrichting van de openbare ruimte en inspraak bij het vervangen of omvormen van beplanting. Zelfonderhoud van het groen wordt in de wijken en kernen van Alphen aan den Rijn al gedaan, bijvoorbeeld in de vorm van stadslandbouw of kleinere participatievakken. Dit heeft als doel de sociale cohesie in een straat of buurt te versterken.

Figuur 7 Stadslandbouw in Alphen aan den Rijn.

- **Beleidsnotitie bomen**
Alphen aan den Rijn kent een zeer gevarieerd bomenbestand van ruim 550 verschillende boomsoorten. De gemeente heeft zichzelf de uitdaging gegeven om binnen 10 jaar 750 verschillende boomsoorten te herbergen om zo nog meer diversiteit te realiseren. Het bomenbestand wordt zo ecologisch nog waardevoller en beter weerbaar tegen ziekten en plagen.

Niet alle bomen in Alphen aan den Rijn krijgen de kans om een natuurlijke dood te sterven. Dankzij de dynamiek van de openbare ruimte worden sommige bomen geruimd om plaats te maken voor andere objecten of activiteiten. Om te zorgen dat de bomen niet zo maar geruimd kunnen worden hanteert de gemeente *beschermwaardige bomen*. Deze bomen zijn van extra betekenis doordat ze bijvoorbeeld deel uitmaken van de groene structuur van de stad of zijn aangemerkt als potentieboom. Voor deze bomen wordt er meer energie en moeite ingestoken om ze te handhaven en te behouden.

Als een boom wordt verwijderd dan streeft de gemeente er naar om deze boom 1 op 1 op locatie te vervangen. Indien dit niet lukt op dezelfde locatie, bijvoorbeeld door herinrichting of een groeiplaats die niet voldoet voor de desbetreffende boom, dan wordt er gekeken naar een andere locatie om de boom te planten. Als de boom ook niet op een andere locatie binnen de gemeente kan worden vervangen, dan wordt de boom financieel gecompenseerd in de vorm van een (bomen)fonds. Hiervoor zijn standaard bedragen opgesteld. Is de boom beschermwaardig dan wordt met behulp van het systeem van de Nederlandse Vereniging van Taxateurs van Bomen (NTVB) op waarde getaxeerd.

De gemeente Alphen aan den Rijn heeft in 2018 met het vaststellen van het bomenbeleid zich verbonden aan de I-Tree systematiek. Met het introduceren van I-Tree wordt naast de emotionele waarde van bomen ook de economische waarde van bomen inzichtelijk gemaakt. Zo hebben bomen invloed op het hemelwater dat moet worden afgevoerd, leggen bomen CO₂ vast, verbeteren zij de luchtkwaliteit en dragen zij bij aan de reductie van energiegebruik. I-Tree helpt de gemeente om deze ecosysteemdiensten van bomen inzichtelijk te maken en vast te leggen.

Alle bomen in de gemeente Alphen aan den Rijn worden conform het Handboek Bomen van het Norminstituut Bomen onderhouden. Het Handboek Bomen bevat gestandaardiseerde kwaliteitseisen, richtlijnen en normen die van toepassing zijn bij de uitvoering van werkzaamheden en onderhoud in, rond en met bomen.

- **Beleidsnotitie beschermwaardige bomen**
De bomen in Alphen aan den Rijn zijn ingedeeld naar status of functie. Zo zijn er beschermwaardige bomen, potentiebomen, structuurbomen en functionele bomen.

Beschermwaardige bomen

Als een boom de status van beschermwaardige boom heeft, dan wordt de boom opgenomen op de lijst van beschermwaardige bomen Alphen aan den Rijn. Deze lijst wordt jaarlijks geactualiseerd.

Het beleid wordt elke vijf jaar geactualiseerd. Dit gebeurt in samenspraak met het Bomenpanel en inwoners van de gemeente.

Een boom kan in de lijst worden opgenomen als het voldoet aan een aantal criteria die zijn vastgelegd in de nota beschermwaardige bomen. Een boom kan waarde hebben vanuit de volgende oogpunten:

- Esthetisch;
- Cultuurhistorisch;
- Natuurwetenschappelijk;
- Dendrologisch

Ook zeldzame bomen, bomen op een bijzondere locatie of bomen die deel uit maken van een groter geheel komen in aanmerking voor de status beschermwaardige boom. Dendrologisch.

Potentiebomen

Een boom wordt aangemerkt als potentieboom als hij nu al bijzonder of mooi is en de potentie heeft om uit te groeien tot beschermwaardige boom. De gemeente kan, in samenspraak met het Bomenpanel en inwoners van de gemeente, bijzondere waarden toekennen aan potentiebomen. Dit wordt nader uitgewerkt in het nieuwe beschermwaardige bomenbeleid.

Structuurbomen

In het groenstructuurplan wordt de groene structuur aangewezen, die bestaat uit het meest essentiële groen met bijvoorbeeld bijzondere historische en/of ecologische kwaliteit.

De groenstructuur ondersteunt de ruimtelijke structuur van de stad, zowel van de hoofdwegen als in de woonwijken.

Bijna de helft (circa 48%) van de bomen binnen de gemeente Alphen aan den Rijn valt in de categorie structuurboom, en maakt daarmee deel uit van de groenstructuur van de stad. Het nieuwe groenstructuurplan wordt samen met het Bomenpanel en de inwoners van de gemeente geactualiseerd.

Functionele bomen (overige bomen)

Bomen die niet zijn opgenomen op de Lijst beschermwaardige bomen of zijn aangemerkt als potentieboom of groenstructuurboom, hebben de status van overige boom of functionele boom. Bij aanpassingen en grote ingrepen kunnen inwoners meedenken en soms meebeslissen over de vervanging van deze bomen.

- ***Bijenconvenant***

Sinds 2015 is de gemeente Alphen aan den Rijn actief betrokken bij de Groene Cirkel Bijenlandschap. Binnen deze organisatie werken wetenschap, overheden, het bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties, agrariërs en inwoners samen om de soortenrijkdom van bijen en andere bestuivende insecten in de regio aanzienlijk te vergroten. Dit door bijvoorbeeld een ecologisch netwerk te realiseren die bestaat uit bijvriendelijke en bloemrijke terreinen.

In 2016 hebben 22 partijen, waaronder de gemeente Alphen aan den Rijn, de intentie uitgesproken dat zij bijdragen aan het verbeteren van de omstandigheden voor bijen en hommels. Dit wordt bereikt door meer voedsel en nestgelegenheid te bieden, het landschap aantrekkelijker en kleurrijker te maken en behoedzaam om te gaan met de juiste beheersmaatregelen. Deze doelen zijn vastgelegd in een plan van aanpak dat in aanmerking komt voor een internationaal keurmerk, via certificering in het Verified Conservation Area (VCA)- register. Hieruit is vervolgens een managementplan ontstaan waarin beschreven wordt wat de korte en middellange termijn doelen zijn.

Een van de doelen is dat 'In 2023 de totale soortenrijkdom in het gebied is toegenomen met 10% t.o.v. 2015' en 'in 2023 komen de geelstaartklaverzandbij, de klaverdikpoot, de veenhommel, de zwartbronzen houtmetselbij en de zwartgespoorde houtmetselbij weer voor in het gebied en in 2030 zijn deze specifieke bijensoorten in areaal toegenomen t.o.v. 2023'.

3.3 Trends en ontwikkelingen

VNG: opgaven voor de leefomgeving

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) schetst voor de openbare ruimte in de breedte een aantal grote opgaven: klimaat en energie, bouwen, herstructurering en bereikbaarheid. Gemeenten spelen een sleutelrol bij het beperken en tegengaan van de klimaatverandering. Dat gaat van meer capaciteit voor waterberging en voorkomen van hittestress in en met het groen, tot de energietransitie. Hier moet in alle plannen voor de openbare ruimte rekening mee gehouden worden en het vergt een langjarige aanpak met een programma van investeringen.

Andere grote opgaven zijn aandacht voor gezondheid, financiën, participatie en natuurlijk de opgaven in het sociale domein. De openbare ruimte biedt kansen om bij te dragen aan de gezondheid van inwoners. Bijvoorbeeld met het oog op vergrijzing, obesitas, beweging, toenemende werkdruk en fijnstof.

Gemeenten streven ernaar dat burgers actief betrokken zijn bij de participatiesamenleving. Financiën moeten op orde zijn en de gemeentelijke organisatie moet toegerust zijn om dit takenpakket te realiseren. Voor het openbaar groen liggen er kansen om het groen te koppelen aan duurzaamheid, biodiversiteit en een vergroening van de stad. Groen draagt bij aan de gezondheid en nodigt uit tot gezond gedrag, een ommetje te maken, of sporten en elkaar ontmoeten. Bijvoorbeeld door zelfbeheer in het openbaar groen kan de sociale cohesie verbeterd worden. Om dit te realiseren moeten de budgetten, systemen en bedrijfsprocessen voor beheer, onderhoud en vervanging van het groen op orde zijn.

Assetmanagement

De assets (kapitaalgoederen) die gezamenlijk de openbare ruimte uitmaken omvatten een aanzienlijk deel van de gemeentelijke begroting. Gemeenten sturen steeds meer op basis van prestaties en risico's van deze assets. De Gemeente Alphen aan den Rijn heeft de ambitie om professioneel te beheren volgens de assetmanagement uitgangspunten tot een niveau van certificeerbaar conform ISO55001. Om hiertoe te komen is een maatregelpakket opgesteld. Een aantal instrumenten is ontwikkeld, getoetst en toegepast voor de verschillende domeinen.

Per beheerdomein zijn er infographics opgesteld met daarin opgenomen:

- De asset base
- Kaders en doelstellingen
- Aanleidingen en prognose
- Verplicht werk
- Beslisbaar werk

De volgende stap is het actualiseren van de beheerplannen (waaronder dit beheerplan groen) voor de verschillende domeinen met daaraan gekoppeld een planning en een financieel overzicht. Vervolgens zal de relatie tussen de beheerplannen en assetmanagement duidelijk gemaakt worden met een integrale- en risico gestuurde beheeraanpak.

Duurzaam inkopen

De gemeente Alphen aan den Rijn heeft als doel gesteld om in 2020 100% duurzaam in te kopen. De basis hiervoor is gelegd in het harmonisatie uitvoeringsprogramma 2014 – 2015. De gemeentelijke ambities ten aanzien van duurzaamheid krijgen in het proces van inkoop en aanbesteding een plaats door het toepassen van duurzaamheidseisen en duurzaamheidswensen. Het gaat hier in ieder geval om:

- Sociale voorwaarden;
- Milieuaspecten;
- Social return on investment.

Bij het inkopen van beplanting kan er bijvoorbeeld geëist worden dat er een certificaat aanwezig is dat aangeeft dat er tijdens de kweek gelet is op de bijkomende milieubelasting. Anderzijds kan er ook aan de aannemers gevraagd worden om meer gebruik te maken van elektrisch gereedschap en vervoer als zij werkzaamheden voor de gemeente Alphen aan den Rijn uitvoeren.

Circulaire economie

De gemeente Alphen aan den Rijn probeert zoveel mogelijk reststromen te hergebruiken in de gemeente, bijvoorbeeld in de vorm van een circulaire economie. Een circulaire economie is een systeem waarin reststromen, die traditioneel bijvoorbeeld tot afval behoren, opnieuw worden ingezet. In het openbaar groen voert de gemeente momenteel een pilot uit met het hergebruik van de reststroom bladafval in de vorm van Bokashi. In februari 2020 is er bij wijze van proef ruim 500 m3 bladafval uit plantsoenen en van gazons omgezet tot Bokashi en op diverse locaties verwerkt als afdeklaag in plantsoenen. Deze afdeklaag voorkomt sterke onkruidgroei en verbetert de bodemkwaliteit. Het gebruik van deze reststroom is duurzaam en voordeliger en goed voor de beplanting. Omdat onder de huidige regelgeving het hergebruik van verzameld blad in plantsoenen niet is toegestaan, is in overleg met de Omgevingsdienst Midden-Holland (ODMH) een pilot gestart waarbinnen Bokashi wel in plantsoenen verwerkt mag worden. De gemeente monitort daarvoor diverse parameters, waaronder de bodemkwaliteit voor- en na verwerking van Bokashi, en stemt de resultaten met de ODMH af.

Ziekten en plagen

Op het moment van opstellen van dit groenbeheerplan is de 'Richtlijn Aanpak Ziekten en Plagen in de openbare ruimte' in het besluitvormingstraject gebracht. Deze richtlijn geeft weer wat de meest voorkomende ziekten en plagen zijn. Het biedt handvatten hoe ziekten en plagen kunnen worden bestreden en wanneer dit zinvol is. De richtlijn brengt ook de benodigde kosten in beeld met als doel hier separaat budget voor vrij te maken. De actualiteit van boomziekten vraagt om een actuele visie en beleid. Behoud en versterking van de kwaliteit van het bomenbestand is hierbij het uitgangspunt. De belangrijkste ziekten en plagen die bij het schrijven van dit beheerplan betrekking hebben op het groenbeheer zijn:

- Essentaksterfte

- Massaria
- Eikenprocessierups
- Japanse Duizendknoop

Gebiedsgericht werken

Met het coalitieakkoord "Groene Stad met lef" is de basis gelegd om van buiten naar binnen te werken in gemeente. Hierbij worden de inwoners en organisaties meer betrokken bij het beheer van de openbare ruimte. De gemeente Alphen aan den Rijn bestaat uit verschillende buurten en dorpen met alle specifieke en unieke karakteristieken. Veelal weten inwoners en bedrijven in deze kernen het beste wat er leeft in een gebied. Gebiedsgericht werken zorgt voor maatwerk en een aanpak die past bij de desbetreffende wijken en buurten. Een gebiedsgerichte aanpak bestaat al sinds de fusie van de gemeente. Deze aanpak is in de periode 2018-2020 verder versterkt en wordt de komende beheerperiode uitgebreid met fysieke gebiedsteams. Een gebiedsteam heeft de mogelijkheid om het regulier en klein onderhoud meer integraal op te pakken en met de kennis uit het gebied het beheer af te stemmen op de meer lokale wensen.

Het beheer komt zo dichterbij de inwoners en bedrijven te staan.

Klimatologische veranderingen

De gevolgen van klimaatverandering zijn steeds vaker te merken in Nederland. Het vaker (en langer) voorkomen van droge periodes, hevige piekbuien en een langer groeiseizoen hebben gevolgen voor de manier waarop beheer en onderhoud van het groen wordt uitgevoerd.

In droge periodes moet er vaker en meer water worden gegeven om de beplanting op kwaliteit te houden. Daarnaast zorgen (extreem) natte periodes er voor dat er minder maairondes worden gereden. Natte ondergrond zorgt ervoor het gebied niet goed toegankelijk is voor zwaar materieel voor het maaien, wat een effect heeft op de kwaliteit van het gras in de gemeente.

De steeds mildere winters in de afgelopen jaren hebben tot gevolg dat de werkzaamheden in het openbaar gebied veranderen. Het groeiseizoen start veel vroeger en loopt veel langer door. Dit heeft gevolgen voor de uitvoering en planning van werkzaamheden en zal op enig moment ook tot gevolg hebben dat de kosten stijgen.

Onkruidbestrijding

De gemeente Alphen aan den Rijn maakt geen gebruik van chemische onkruidbestrijding. Het is voor ons milieu niet verantwoord om chemische bestrijdingsmiddelen te gebruiken bij het bestrijden van onkruid. Middelen als glyfosaat kunnen na gebruik in het oppervlakte water belanden wat negatieve effecten op de ecologie en het milieu heeft.

Het lijkt er op dat er een toename ontstaat van met name wortelonkruiden. Dit zijn onkruidsoorten die moeilijk zijn te bestrijden en daarmee wordt het moeilijk om het groen op de juiste beeldkwaliteit te houden. Het is in voorkomende gevallen wenselijk om plantvakken eerder te vervangen en daarmee meer in te zetten op het voorkomen van verspreiding van onkruidsoorten binnen de gemeente. Hierdoor kan de kwaliteitsambitie alsnog worden behaald.

Begrazingsbeheer

De gemeente Alphen aan den Rijn zet ca. 26 Galloway runderen (koeien) in voor begrazingsbeheer. Zij beheren op natuurlijke wijze de grasvegetatie o.a. in Zegersloot Noord, Weteringpad, Polderpeil en nog enkele andere gebieden. Na ca. 20 jaar begrazingsbeheer vindt er op dit moment een evaluatie plaats. Hierbij kijkt men naar de effecten van dit beheer op de verschillende gebieden en stelt men waar nodig de doelstellingen bij. Dit heeft mogelijk effecten op de verschillende locaties waar we begrazing inzetten en op het aantal in te zetten dieren. Het begrazingsbeheer wordt separaat van dit beheerplan uitgewerkt.

4 Beheerstrategie

De keuzes ten aanzien van kwaliteit en de ambities op verschillende beleidsthema's zijn in dit hoofdstuk opgenomen. De centrale vraag in dit hoofdstuk is: Wat willen we bereiken en hoe gaan we dit bereiken?

4.1 Ambitie

Openbaar groen is van groot belang voor het welzijn en welbevinden van onze inwoners. Groen zorgt voor een gezonde leefomgeving, bepaalt in hoge mate de identiteit van wijken en van het landschap. De ambitie voor groen richt zich op behoud en ontwikkeling van groen met daarin ruimte voor initiatieven uit de samenleving, ecologie en duurzaamheid. Het onderhoud vindt plaats op kwaliteitsniveau CROW B (Basis), in de centrumgebieden op A (Hoog) en de buitengebieden op C.

De ambitie is in onderstaande strategie nader uiteengezet:

- De gemeente Alphen aan den Rijn streeft ernaar om het leefmilieu te verbeteren door flora en fauna te beschermen en biodiversiteit te bevorderen. Door bij aanplant gebruik te maken van streek-eigen aanplant en soorten die interessant zijn voor bijen, vlinders en andere dieren, richt het groenbeheer zich op het ontwikkelen van deze gezonde leefomgeving.
- Landschappelijke, ecologische en cultuurhistorische patronen vormen het uitgangspunt voor de ontwikkeling van groen, het groenbeheer houdt rekening met deze patronen en houdt deze patronen zo veel mogelijk in stand.
- Het maai-beheer van de bermen heeft als doel een diversiteit te creëren waarin natuurlijke vegetatie zoveel mogelijk ruimte krijgt om zich te ontwikkelen.
- Bij de uitvoering van beheer en onderhoud wordt er gebruik gemaakt van duurzame methoden en producten, waarbij de functie en het eindbeeld van de beplanting voor ogen wordt gehouden.
- Areaaluitbreidingen en –aanpassingen toetsen we tijdig op beheerbaarheid en financiële gevolgen.
- De gemeente Alphen aan den Rijn heeft als ambitie om binnen 10 jaar 750 verschillende boomsoorten te herbergen om zo de biodiversiteit te stimuleren en een gezond bomenbestand te realiseren.
- De gemeente Alphen aan den Rijn besteedt extra zorg aan de gemeentelijke beschermwaardige bomen. Deze bomen worden jaarlijks geïnspecteerd en indien nodig vaker of op speciale wijze gesnoeid.
- Bij grote beheeractiviteiten zoals grootschalige kap- en snoeiwerkzaamheden wil de gemeente Alphen aan den Rijn effectief communiceren met de betrokken inwoners en overige actoren.

4.2 Beheer, onderhoud en vervanging

Om de volgende paragrafen van dit beheerplan groen in het juiste perspectief te zien is een eenduidig begrippenkader gewenst. Daartoe beschrijven we eerst een aantal relevante begrippen als kwaliteit en onderhoud.

Kwaliteit is een breed begrip: is het mooi of lelijk, goed, matig of slecht, functioneert het of niet. Om over kwaliteit het zelfde referentiekader te hebben en om het meetbaar te maken is het nodig dat iedereen hetzelfde begrippenkader heeft. Voor dit beheerplan hanteren we de landelijke kwaliteitscatalogus beheer openbare ruimte van CROW. Hierin wordt de beeldkwaliteit voor het onderhoud uitgedrukt in een 5-schaal, variërend van A+ (hoogste kwaliteit) via A, B en C naar D (laagste). Deze schaal is van toepassing op uiteenlopende onderdelen van het groen, zoals vitaliteit, snoei-beeld, kale plekken, onkruid, etc. Voor elk van deze aspecten is een schaalbalk aanwezig waarin de kwaliteitseisen objectief en meetbaar zijn beschreven, met een foto als illustratie.

Onderstaande illustratie geeft de gebruikte methodiek weer voor de beeldmeetlat overgroei beplanting:

Tabel 3 CROW beeldmeetlat Beplanting overgroei van de randen.

Verrekenen op beeld via RAW-hoofdcode 51.48.13

Groen	beplanting-heesters-overgroei randen en verharding of gras			
A+	A	B	C	D
				
De rand van de verharding of het gras is volledig zichtbaar.	De rand van de verharding of het gras is goed zichtbaar.	De rand van de verharding of het gras is redelijk zichtbaar.	De rand van de verharding of het gras is nauwelijks zichtbaar.	De rand van de verharding of het gras is niet zichtbaar.
gemiddelde lengte overgroei 0 cm per 100m ¹	gemiddelde lengte overgroei ≤ 10 cm per 100m ¹	gemiddelde lengte overgroei ≤ 25 cm per 100m ¹	gemiddelde lengte overgroei ≤ 40 cm per 100m ¹	gemiddelde lengte overgroei > 40 cm per 100m ¹
lengte overgroei 0 cm	lengte overgroei ≤ 30 cm	lengte overgroei ≤ 45 cm	lengte overgroei ≤ 75 cm	lengte overgroei > 75 cm
probleemtak nee	probleemtak nee	probleemtak nee	probleemtak nee	probleemtak ja
Meetinstructie: Overgroei beplanting				

De huidige ambitie voor deze beeldmeetlat is A in de centrumgebieden en B in de woonwijken.

Regulier onderhoud vormt de kern van het technisch onderhoud. Hierbij gaat het om bijvoorbeeld de maatregelen onkruid-, zwerfafval- en bladvrij maken van plantvakken, het snoeien van beplanting, het maaien van gras, snoeien van opschot bij bomen, etc.

Voor de instandhouding van het areaal aan groen en bomen is het onderhoud van groot belang. Goed onderhoud maakt het mogelijk dat het groen optimaal blijft functioneren tot het einde van de levensduur.

Snoei- en schoffelwerkzaamheden in het groen worden uitgevoerd op basis van beeldkwaliteitsnormen van het CROW zoals vastgesteld in de Alphense lijn.

Meerjaarlijks planmatig onderhoud bestaat uit maatregelen die slechts één keer in de paar jaar uitgevoerd worden. Hoe vaak het gebeurt, hangt af van de groei en technische staat van het groen. Voor beplanting gaat het om het dunnen van bosplantsoen en verjongings snoei van struiken. Bij bomen om het verwijderen van dood hout, krooncorrectie en andere maatregelen die voortkomen uit de bomeninspectie.

Vervanging. Aan het einde van de levensduur moet het groen worden vervangen. Het moment van vervanging van openbaar groen of bomen kan aanleiding zijn om herinrichting van de openbare ruimte te overwegen, in samenhang met vervanging of groot onderhoud aan verhardingen en andere beheerobjecten. Bij de vervanging van groen en bomen kijken we ook naar de ondergronds en bovengronds beschikbare ruimte.

Vanuit beheer wordt nu 4,5% van het areaal per jaar vervangen (0,5% inboet = vervangen van uitgevallen planten en 1% vervanging aan het einde van de levensduur. Het resterende deel (3%) wordt bij de IRS projecten vervangen). Uitgangspunt is dat in principe een vervangingscyclus van 30 jaar wordt aangehouden. Nieuwe aanplant wordt de eerste 3 jaar op kwaliteit A onderhouden.

Voor de bomen is een actueel probleem het optreden van een aantal boomziekten, die dusdanige problemen veroorzaken, dat grootschalige vervanging van bepaalde soorten onvermijdelijk lijkt: er is sprake van een verkorte levensduur. Er worden beheermaatregelen toegepast om de ziekten en plagen te bestrijden. De kosten voor deze maatregelen worden niet in het budget van dit beheerplan meegenomen. De kosten om ziekten en plagen te bestrijden zijn in een ander budget meegenomen. Het onderhoud hiervoor wordt wel uitgevoerd en meegenomen in dit beheerplan.

Areaalwijzigingen. Bij areaaluitbreidingen en -vermindering gaat het om wezenlijke veranderingen in de omvang van de te beheren arealen. Hierbij moet gedacht worden aan areaaluitbreidingen door stadsuitleg en areaalverminderingen door binnenstedelijke verdichting, privatisering en de verkoop van openbaar gebied. Kleine areaaluitbreidingen worden gelijktijdig met de areaalveranderingen in de beheersystemen en beheerplannen verwerkt. Bij grote areaalveranderingen is het noodzakelijk om vooraf al voldoende budgetruimte te creëren, zodat op het moment van de overdracht (oplevering) voldoende budget beschikbaar is om het reguliere onderhoud uit te kunnen voeren.

4.3 Doorvertaling naar concrete maatregelen

In deze paragraaf worden de concrete onderhoudsmaatregelen beschreven waarmee we de ambitie van de gemeente realiseren. Hierbij moet wel worden bedacht dat de uit te voeren maatregelen en de frequentie van uitvoering vaak afhankelijk zijn van externe factoren, zoals gebruik of misbruik van het groen, het weer en de technische mogelijkheden. Het benodigde onderhoud kan per locatie en per periode verschillen. De steeds mildere winters in de afgelopen jaren hebben tot gevolg dat de werkzaamheden in het openbaar gebied veranderen. Het groeiseizoen start veel vroeger en loopt veel langer door. Dit heeft gevolgen voor de uitvoering en planning van de werkzaamheden en heeft op enige moment ook het gevolg dat de kosten stijgen. Om die reden is er bijvoorbeeld een extra ronde schoffelen en bijmaaien opgenomen in de werkpakketten.

De weergegeven onderhoudsmaatregelen zijn indicatief, waar het om gaat is niet de frequentie waarmee maatregelen worden uitgevoerd, maar het resultaat dat we met de maatregelen willen bereiken beschreven. Dit is voor een groot deel ook de manier waarop de opdracht aan de uitvoerende instantie is verstrekt.

4.3.1 Onderhoud

Het onderhoud van het openbaar groen richt zich op de instandhouding ervan op het gewenste kwaliteitsniveau. Voor Alphen aan den Rijn is dit overwegend (de woongebieden) beeldkwaliteit B volgens de CROW-catalogus. De centrumgebieden onderhouden we op niveau A, het buitengebied, in hoofdzaak bestaande uit ruwe bermen, bomen en bosplantsoen, op niveau C. Het onderhoud aan het openbaar groen wordt deels door de eigendienst uitgevoerd en is deels uitbesteed aan externe partijen. Hoe dat concreet verdeeld is wordt in paragraaf 4.3.4 Uitvoeringsaspecten beschreven.

Onderstaande maatregelen geven een indicatie van het benodigde onderhoud.

Bomen (in verharding, beplanting en gras)

- Snoeien
- Bijmaaien rondom bomen in gazon, berm en grasberm
- Onkruidbeheersing boomspiegel in verharding
- Bestrijding ziekten en plagen
- Boomveiligheidscontroles
- Inboet en water geven

Bosplantsoen

- Dunnen en snoeien, randensnoei
- Onkruidbeheersing door middel van handmatig schoffelen
- Uitmaaien van de randen
- Zwerfafvalbeheersing
- Inboet en water geven

Heesters

- Snoeien en randensnoei
- Onkruidbeheersing
- Zwerfafvalbeheersing
- Inboet en water geven

Hagen

- Knippen
- Onkruidbeheersing haagvoet
- Zwerfafvalbeheersing
- Inboet en water geven

Gazon

- Maaien en bijmaaien obstakels

- Zachte graskanten steken in A gebied, harde kanten wordt vanuit onkruid op verharding meege-
nomen
- Zwerfafvalbeheersing
- Bladverwijdering

Ruw gras

- Maaien en afvoeren
- Zwerfafvalbeheersing

Sloottalud

- Maaien sloottalud
- Schonen van de watergangen

Paden (snipperpaden en ruiterspaden)

- aanvullen en onkruidvrij houden (ruiterspaden).

4.3.2 Vervanging

De vervanging van openbaar groen en bomen vindt plaats aan het einde van de levensduur. Wanneer dat moment is, moet blijken uit de praktijk, aan de hand van inspecties en monitoring. Dit hangt af van de soort beplanting en de plaatselijke omstandigheden.

De gemeente voert de vervanging van groen zoveel mogelijk gelijktijdig uit met de integrale herinrichting van de openbare ruimte, renovatie van infrastructuur en stedelijke vernieuwingsprojecten. De vervangingscycli in de openbare ruimte zijn in zettingsgevoelige gebieden korter dan in bijvoorbeeld gebieden met veengronden. In Alphen aan den Rijn worden vervangingscycli aangehouden van gemiddeld 30 jaar. Het groen zelf gaat soms niet zo lang mee. Het beheerplan houdt rekening met het tussentijds vervangen van een deel van het openbaar groen. Dit betreft circa 1,5% van het areaal door uitgevallen beplanting aan te vullen (0,5% inboet) of door een plantvak geheel te vervangen c.q. om te vormen (1%). Circa 3% van het areaal wordt vervangen binnen (her)inrichting projecten.

4.3.3 Monitoring

Om te toetsen of de kwaliteit van het groen voldoet aan de afgesproken beeldkwaliteit voert de gemeente controles en inspecties uit.

De medewerkers van BVOR bepalen de meetlocaties (at random) en de teams van de uitvoerende afdelingen voeren de inspecties uit. Bij deze inspectie controleren zij hun eigen werk. Daarnaast worden de meldingen en incidentele zaken (herstel van kleine schades) in de openbare ruimte die bewoners doorgeven afgehandeld. In de regel zijn deze werkzaamheden niet vooruit te plannen.

Elk kwartaal wordt een beleidsmatige schouw uitgevoerd door een extern bureau.

De gemeente houdt ook toezicht op de kwaliteit van de uitvoering van het onderhoud door aannemers. Dit gebeurt aan de hand van de (beeld)bestekken waarin het kwaliteitsniveau is vastgelegd. De basis voor de beoordeling is te vinden in de Standaard RAW en de landelijk geldende kwaliteitscatalogus openbare ruimte van CROW aan de hand van de betreffende beeldmeetlatten. Deze zijn in paragraaf 4.2 Beheer, onderhoud en vervanging beschreven.

De boomveiligheid wordt getoetst door middel van een Boom Veiligheidscontrole (BVC). Een derde van het boomareaal wordt jaarlijks gecontroleerd door gecertificeerde inspecteurs. Bomen die een verhoogd risico hebben voor de leefomgeving en de beschermwaardige bomen worden jaarlijks gecontroleerd.

4.3.4 Uitvoeringsaspecten

Onderhoud eigen dienst

Het regulier onderhoud van de openbare ruimte wordt uitgevoerd door de teams van de uitvoerende afdelingen. Deze teams vallen onder de voormalige afdeling Uitvoering en Service. Het onderhoud die deze teams uitvoeren bestaat uit het dagelijks en verzorgend onderhoud:

- Klein onderhoud aan bomen, knotbomen, en bolbomen
- Bijmaaieren gazon
- Inboet
- Kleinschalige vervangingen
- Watergeven van beplanting
- Zwerfafval beheersing
- Onkruid beheersing
- Snoeiwerkzaamheden sierbeplanting
- Dunnen bosplantsoen
- Koeien (begrazingsbeheer)

- Onderhoud hondenstrandjes
- Afhandeling klachten en meldingen
- Calamiteiten

Uitbestede werkzaamheden

Specialistisch groenonderhoud, zoals het boomonderhoud (rooien en snoeien van de bomen), wordt uitbesteed aan externe partijen. Ook het maaien van het gazon en ruw gras en het schonen van de watergangen wordt uitbesteed aan de diverse aannemers.

Onderhoud van gazon wordt uitbesteed op basis van een onderhouds(beeld)bestek, het ruw grasonderhoud op basis van een frequentiebestek. Voor het onderhoud aan de bomen is dit op basis van de resultaten van de boomveiligheidscontrole.

Overige beheeractiviteiten

Naast het fysieke onderhoud zijn er diverse andere beheeractiviteiten nodig, zoals administratieve werkzaamheden: gegevensbeheer en afhandelen van vergunningen, administratie begrazingsbeheer. Voor het planmatig werken stelt de gemeente beheerplannen, uitvoeringsplannen en bestekken op. In de uitvoeringsplannen ligt de interne opdracht vast. In de bestekken de opdracht naar de aannemers.

5 Financiën

Dit hoofdstuk geeft inzicht in het beschikbare budget en confronteert dat met het benodigde budget, in relatie tot het gewenste ambitieniveau.

Om inzicht te krijgen in de financiële situatie zijn de kosten berekend voor het reguliere en planmatig beheer en onderhoud en trekken we de vergelijking met de huidige beschikbare middelen voor het openbaar groen. De beheerkosten zijn alle kosten die nodig zijn om effectief beheer uit te voeren en de vastgestelde kwaliteitsambitie van de gemeente te behalen.

Voor dit beheerplan zijn de werkpakketten en kengetallen gebruikt zoals die zijn aangeleverd door de gemeente Alphen aan den Rijn. De gemeente heeft deze kennis in samenwerking met een ander extern bureau opgesteld.

5.1 Benodigd budget

De gemiddelde jaarlijkse onderhoudskosten bedragen in totaal € 5.101.889. De verdeling van deze kosten is in de onderstaande tabel inzichtelijk gemaakt.

De verdeling van de kosten dagelijks onderhoud tussen de teams van de uitvoerende afdeling en de aannemers is respectievelijk € 3,3 miljoen en € 1,8 miljoen.

Tabel 4 Beheerkosten per beheerobject.

Beheerobject	Teams uitvoering		Inkoop/uitbesteed		Totaal	
Bomen	€	292.683	€	502.397	€	795.080
Beplanting en gras	€	2.118.517	€	941.612	€	3.060.130
Paden	€	5.640	€	8.120	€	13.760
Vervanging	€	47.152	€	40.847	€	87.999
Losse posten	€	864.420	€	280.500	€	1.144.920
Totaal	€	3.328.412	€	1.773.477	€	5.101.889

De beheerkosten per beheerobject worden hieronder verder beschreven.

Onderhoudskosten bomen

De onderstaande tabel geeft verdeling van de beheerkosten van het boomonderhoud weer:

Tabel 5 Onderhoudskosten bomen.

Onderhoudskosten bomen	Teams uitvoering		Inkoop/uitbesteed		Totaal	
Algemeen onderhoud bomen	€	80.108	€	420.126	€	500.234
Bomen in verharding	€	23.937	€	-	€	23.937
Bomen in gras en grasbermen	€	77.459	€	22.352	€	99.811
Lei- en vormbomen	€	-	€	26.875	€	26.875
Knot- en bolbomen	€	111.179	€	-	€	111.179

Kandelaberen	€	-	€	33.044	€	33.044
Totaal onderhoud bomen	€	292.683	€	502.397	€	795.080

In totaal is er voor het onderhoud van bomen dat door de eigen teams wordt uitgevoerd € 292.683 nodig, voor uitbesteed werk en de inkoop van materialen is een bedrag van € 502.397 nodig. In totaal zijn de kosten gemiddeld € 795.080 per jaar.

Onderhoudskosten beplanting

De onderstaande tabel geeft verdeling van de beheerkosten van de beplanting en het gras weer:

Tabel 6 Onderhoudskosten beplanting en gras.

Beheergroep	Teams uitvoering	Inkoop/uitbesteed	Totaal
Sierplantsoen met botanische rozen	€ 873.208	€ 10.607	€ 883.814
Bodembedekkers	€ 67.267	€ 1.314	€ 68.582
Perkrozen	€ 92.665	€ 1.478	€ 94.144
Hoge heesters	€ 10.234	€ 109	€ 10.343
Bosplantsoen (40% areaal bosplantsoen en hoge heesters)	€ 263.825	€ 2.757	€ 266.582
Bosplantsoen met overstaanders	€ 148.290	€ 1.146	€ 149.437
Hakhout	€ 11.844	€ 461	€ 12.305
Windsingel	€ 36.743	€ -	€ 36.743
Wisselperken bij monumenten	€ 1.000	€ -	€ 1.000
Vaste planten	€ 119.400	€ -	€ 119.400
Bloembakken	€ 5.000	€ -	€ 5.000
Hagen	€ 262.230	€ 2.926	€ 265.156
Blokhagen	€ 41.679	€ 696	€ 42.376
Gazon	€ 132.146	€ 334.311	€ 466.458
Ruw gras	€ 50.695	€ 430.905	€ 481.599
Slootalud	€ 2.290	€ 154.902	€ 157.191
Totaal	€ 2.118.517	€ 941.612	€ 3.060.130

Voor het reguliere onderhoud van de beheergroepen beplanting en gras is een bedrag van € 2.118.517 nodig voor de eigen teams. Uitbestede werkzaamheden en inkoop van materialen vergen € 941.612 aan kosten. In totaal zijn de beheerkosten gemiddeld € 3.060.130 per jaar.

Onderhoudskosten paden en ruitpaden

De onderstaande tabel geeft de beheerkosten voor de verschillende paden weer:

Tabel 7 Onderhoudskosten aan paden.

Onderhoud paden	Teams uitvoering	Inkoop/uitbesteed	Totaal
Paden (ruitpaden - schelpenpaden)	€ 5.640	€ 8.120	€ 13.760

In totaal is er € 5.640 nodig voor het onderhoud dat wordt uitgevoerd door de eigen teams, en € 8.120 voor uitbestede werkzaamheden. In totaal is dat gemiddeld € 13.760 per jaar.

Vervanging

De kosten voor vervanging en omvorming staan in de onderstaande tabel weergegeven.

Tabel 8 Vervangingskosten (1% van het totale beplantingsareaal).

Vervanging	Teams uitvoering	Inkoop/uitbesteed
------------	------------------	-------------------

Kwaliteitsniveau:	A	B	A	B
Omvorming/vervanging beplanting (1% totale areaal beplanting)	€ 836	€ 46.317	€ 724	€ 40.123

Uitgangspunt voor omvorming / vervanging is dat elk jaar ongeveer 1% van het totale areaal beplanting wordt vervangen. Voor de teams van de uitvoerende afdelingen is dit in totaal € 47.152 per jaar, de kosten voor uitbesteed werk respectievelijk inkoop van plantmateriaal bedragen € 40.847. In totaal zijn de gemiddelde vervangingskosten € 88.000 per jaar.

Overige beheeronderdelen

Naast de kosten voor het onderhoud van de bomen, beplanting, paden en voor de vervanging zijn er ook nog een aantal losse kostenposten die bij de totaalsom worden gerekend. Denk hierbij aan de onderhoudskosten voor de bloembakken in centrumgebieden en de kosten die worden gemaakt door de toezichthouders. Onderstaande tabel geeft inzicht in deze kosten.

Tabel 9 Overige kosten.

Losse kostenposten	Teams uitvoering	Inkoop/uitbesteed	Totaal
Nieuwe aanplant eerste 3 jaar op A kwaliteit	€ 45.000	€ -	€ 45.000
Watergeven na reconstructie (3% areaal)	€ 60.000	€ -	€ 60.000
Vaste planten, bloembakken centrum, 'beedeals'	€ -	€ 40.000	€ 40.000
Calamiteiten bomen, ruw gras, watergangen (open posten)	€ -	€ 75.000	€ 75.000
Begrazingsbeheer	€ 37.016	€ 8.000	€ 45.016
Onderhoud IVN	€ -	€ 22.500	€ 22.500
Zegersloot (incl. zandstrand) en hondenstrandjes	€ 24.517	€ -	€ 24.517
Rotondes vervangen	€ -	€ 50.000	€ 50.000
Overige BOR	€ -	€ 60.000	€ 60.000
Onderzoek, advies (boomonderz., bestekschrijvers excl. BVC)	€ -	€ 25.000	€ 25.000
Correcties m.b.t. ziekte, productiviteit, onvoorzien (15%)	€ 394.579	€ -	€ 394.579
Toezichthouders / opzichters	€ 303.308	€ -	€ 303.308
Totaal	€ 864.420	€ 280.500	€ 1.144.920

De kosten voor de eigen teams van de uitvoerende afdelingen € 864.420 bedragen per jaar, voor uitbesteed werk en inkoop zijn de kosten € 280.500. In totaal is dit zo'n € 1.144.920 gemiddeld per jaar.

5.2 Beschikbaar budget

De gemeente Alphen aan den Rijn heeft een budget van € 5.067.658 beschikbaar voor het onderhoud. Hiervan is € 3.587.313 beschikbaar voor de werkzaamheden die door de gemeente zelf wordt uitgevoerd en € 1.480.345 voor uitbesteede werkzaamheden en inkoop.

5.3 Confrontatie beschikbaar en benodigd budget

Teams uitvoering

De werkzaamheden die door de teams van de uitvoerende afdelingen worden uitgevoerd zijn berekend op € 3.328.412. Het beschikbare budget is € 3.587.313.

Tabel 10 Kosten voor de eigen dienst.

Teams uitvoering	Bedrag
Beschikbaar budget	€ 3.587.313
Benodigd budget	€ 3.328.412
Verschil	€ 258.901

Als de benodigde kosten vergeleken worden met het beschikbare budget, dan kan geconcludeerd worden dat het budget voor de eigendienst toereikend is. Er is een overschot van € 258.901 gemiddeld per jaar.

Inkoop/uitbesteed

De berekende kosten voor uitbestede werkzaamheden en inkoop van materiaal zijn berekend op € 1.773.477 en het beschikbare budget is € 1.480.345. Het budget voor de uitbestede werkzaamheden is niet toereikend.

Tabel 11 Kosten voor uitbestede werkzaamheden.

Inkoop/uitbesteed	Bedrag
Beschikbaar budget	€ 1.480.345
Benodigd budget	€ 1.773.477
Verschil	€ -293.132

Er is een tekort van € 293.132 gemiddeld per jaar voor de uitbestede werkzaamheden.

Totaal

De berekeningen laten zien dat de totale kosten voor de eigendienst en voor de uitbestede werkzaamheden en inkoop € 5.101.889 bedragen. Het beschikbare budget € 5.067.658.

Tabel 12 Totale kosten en beschikbaar budget.

Totaal	Bedrag
Beschikbaar budget	€ 5.067.658
Benodigd budget	€ 5.101.889
Verschil	€ -34.231

Als de benodigde kosten geconfronteerd worden met het beschikbare budget dan kan er geconcludeerd worden dat er een tekort bestaat van € 34.231 gemiddeld per jaar.

6 Conclusie

De gemeente Alphen aan den Rijn houdt het openbaar groen conform de ambities in stand op de vastgestelde kwaliteitsniveaus. Door het maken van strategische keuzes bij (her)inrichting en inkoop wordt invulling gegeven aan de eisen en wensen op het gebied van klimaat en duurzaamheid.

De kosten voor de instandhouding van het groen bedragen gemiddeld per jaar € 5.101.889. Hiermee zijn behalve het reguliere beheer en onderhoud van het groenareaal en de bomen ook de uitgaven gedekt voor vervanging van groen, herstel in het geval van calamiteiten zoals stormschade, onderhoud aan ruit- en schelpenpaden en bloembakken, etc. In het berekende bedrag is geen rekening gehouden met onvoorziene uitgaven als gevolg van optredende ziekten en plagen.

Het huidige areaal voldoet aan de gestelde kwaliteitsambities van de gemeente Alphen aan den Rijn. Er zijn dus geen extra beheerkosten nodig om het areaal op orde te brengen.

In dit beheerplan zijn indicatief ook de kosten voor Zegersloot Noord meegenomen. De exacte kosten voor dit gebied worden in een separaat beheerplan Zegersloot verder inzichtelijk gemaakt.

Voor de teams uitvoering en voor inkoop van materialen en uitbestede werkzaamheden is in totaal een bedrag in de begroting opgenomen van € 5.067.658. Vergelijking van dit bedrag met de berekende kosten laat zien dat er gemiddeld op jaarbasis een tekort is van € 34.231. Dit is 0,7% van het beschikbare budget.

Uit de berekeningen komt verder naar voren dat het beschikbare budget voor de eigen uitvoeringsteams ruim voldoende is, het budget voor uitbesteed werk en inkoop daarentegen een tekort vertoont vergeleken met de berekende kosten.

Mede gezien het feit dat de daadwerkelijke kosten voor beheer en onderhoud per jaar enigszins kunnen fluctueren, luidt de conclusie dat het totaal aan berekende kosten redelijk aansluit op de beschikbare budgetten. De instandhouding van het openbaar groen kan worden gewaarborgd. Wel wordt aanbevolen

te onderzoeken hoe de discrepantie tussen het overschot bij de teams uitvoering en het tekort voor uitbesteed werk kan worden overbrugd.

Over Antea Group

Van stad tot land, van water tot lucht; de adviseurs en ingenieurs van Antea Group dragen in Nederland sinds jaar en dag bij aan onze leefomgeving. We ontwerpen bruggen en wegen, realiseren woonwijken en waterwerken. Maar we zijn ook betrokken bij thema's zoals milieu, veiligheid, assetmanagement en energie. Onder de naam Oranjewoud groeiden we uit tot een allround en onafhankelijk partner voor bedrijfsleven en overheden. Als Antea Group zetten we deze expertise ook mondiaal in. Door hoogwaardige kennis te combineren met een pragmatische aanpak maken we oplossingen haalbaar én uitvoerbaar. Doelgericht, met oog voor duurzaamheid.

Op deze manier anticiperen we op de vragen van vandaag en de oplossingen van de toekomst. Al meer dan 60 jaar.

Contactgegevens

Rivium Westlaan 72
2909 LD CAPELLE A/D IJSSEL
Postbus 8590
3009 AN ROTTERDAM
T. 06 1088 6324
E. albert.werner@anteagroup.com

www.anteagroup.nl